

15/11/2019

נושאונט מס' 52

דבר העורך

שלום לכם,

ביום רביעי ה-25 בדצמבר יתקיים יום הבולאות השנתי, ה-33 במספר, אותו מארגנת ההתאחדות בולאי ישראל. גם השנה תהיה הבולאות התימאטית מיוצגת בצורה מוכבדת: חברנו **ד"ר הדי פייבל** ירצה על "מסרים שקריים על בולים" – נושא בעל רלוונטיות עצומה בעידן ה"פייק ניוז". הרצאה נוספת של חבר איל"ת היא זו של **משה רימר**, על תקופת האינפלציה בישראל בשנות השמונים. הרצאה מעולה זו כבר ניתנה באחד ממפגשי איל"ת השנה, ואלו מכם אשר "פספסו" אותה זוכים בהזדמנות שניה לחוויה של ממש, כזו שרק משה רימר יכול לספק.

ההשתתפות בכנס כרוכה ברישום מוקדם ובתשלום של 220 ₪. חברי ההתאחדות וחברי איל"ת בפרט, נהנים ממחיר מסובסד של 140 ₪. התשלום כולל גם כיבוד ושתייה קרה וחמה לכל אורך היום, ארוחת צהרים חגיגית ודף מזכרת. במקום תפעל גם עמדת מכירה של השירות הבולאי. שימו לב שהשנה הכנס "'עובר דירה", והוא יתקיים **במלון שרתון**, בסמוך למלון בו התקיים בעבר.

אנו ממליצים לכל להירשם לכנס בהקדם, וזאת באמצעות פניה להתאחדות בולאי ישראל בטלפון 03-6295547. אנו עושים מאמצים שחוברת "נושאון" הקרובה תהיה מוכנה לפני הזמן, כך שנוכל לחלק אותה לחברי איל"ת במהלך יום הבולאות.

בברכה,
יורם ולורנס

הצגת פריטים בחפיפה חלקית פיטר סוהדולץ

הקדמת העורך: במהלך התערוכה העולמית בבנגקוק בשנה שעברה נתן פיטר סוהדולץ, יושב ראש הועדה התמאטית של ה-FIP, הרצאה על הצגת פריטים על גבי פריטים אחרים. המאמר מבוסס על הרצאה זו. הנוסח העברי וחלק מההסברים הם שלי, אך הדוגמאות והרעיונות הן כולן של מר סוהדולץ.

* *

*

בתפקידי כיושב הראש של הועדה התמאטית של ה-FIP אני מבקר בתערוכות רבות בכל רחבי העולם, כך ששמתי לב בתצוגות תמאטיות רבות מוצגים פריטים זה על גבי זה בחפיפה חלקית. על פי רוב המטרה של המציג היא לחסוך בדרך זו מקום על דף התצוגה. נשאלת השאלה: האם הדבר מותר והאם יש תנאים בהם הוא אסור? כפי שנראה להלן קיימים מקרים בהם מותר להציג פריטים בחפיפה חלקית, אך ברוב המקרים הדבר אסור.

שימוש שגוי בחפיפה חלקית. הבולים בצד ימין למטה הוצבו על גבי דבר הבולים ומסתירים חלק ממנו. כפועל יוצא מכך, דבר הבולים לא מוצג במלואו.

נתחיל במה שנאמר מפורשות בכללים. בקווים המנחים להערכת תצוגות תמאטיות (הידועים בראשית התיבות GREV) כתוב בסעיף הדן בידע בולאי כי "יש להראות פריטים בולאיים במלואם". הדבר נכון לכלל הפריטים הבולאיים: אין להראות רק חלק מבול, מגיליון מזכרת, מדבר בולים או מהגהת מטבעת. לצורך כלל זה אין חשיבות

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

לשאלה אם חלקו של הפריט מוסתר באמצעות "חלון" או בשל פריט אחר הניצב מעליו בחפיפה חלקית – בשני המקרים המציג יענש באיבוד נקודות בסעיף של ידע בולאי.

עוד שימוש שגוי בחפיפה חלקית: המעטפה הפרה-פילטלית הנאה בצד ימין מסתירה חלק מדבר הבולים.

בשלב זה הקורא עשוי לשאול מה לגבי השימוש ב"חלון" במקרה של חותמת מודרנית או מעטפת יום ראשון. התשובה היא, שבמקרים אלה ה"חלון" מותר, משום שהחלקים המוסתרים אינם חלק מהפריט הבולאי – הם רק המצע עליו הוא נמצא. המציגים אמורים להמשיך ו"לחלן" מעטפות כאלה, אבל להקפיד כי הבול והחותמת יוצגו במלואם.

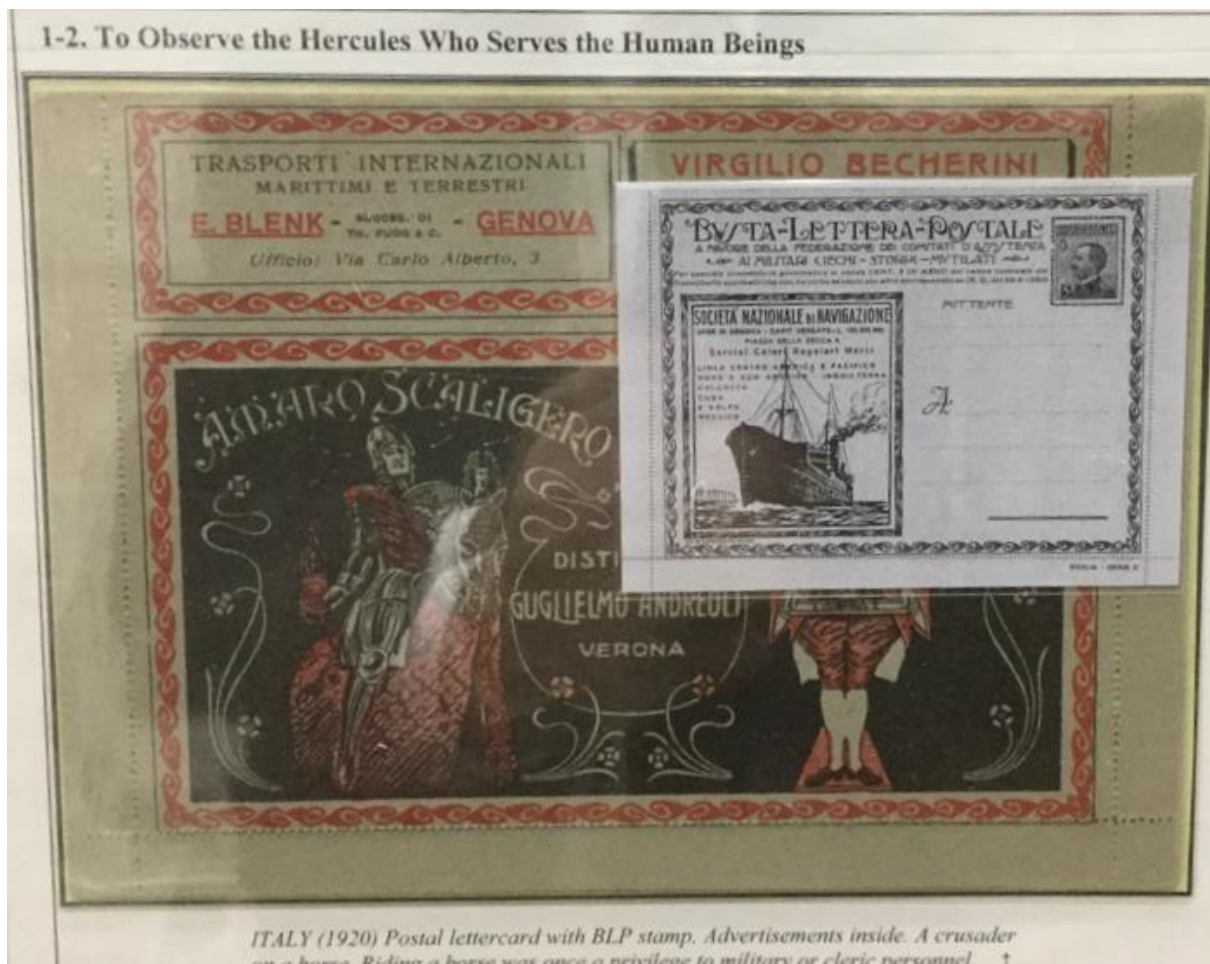
בצד שמאל מוצג שימוש שגוי בחפיפה חלקית: דבר הבולים בצד ימין מסתיר חלק מהגהת המטבעת משמאל. שימו לב שהגהת מטבעת, להבדיל ממעטפה שעליה בול וחותמת אינה המצע לפריט הבולאי. ההגהה היא מיקשה אחת, ויש להציג אותה באופן מלא.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

נדמה לי שהכללים אותם הצגתי עד כה הם פשוטים למדי, אבל אף על פי כן בתערוכות ברחבי העולם אני רואה מציגים רבים אשר שוגים ובוחרים להציב פריטים בחפיפה חלקית. ה"קורבנות" הם לרוב דברי בולים או הגהות מטבעת – פריטים ה"לוקחים" שטח תצוגה רב. במקרה כזה המציג מתפתה לנצל את השטח לפריט נוסף, אך בכך הוא עובר על הכללים ושכרו יצא בהפסדו. בדוגמא הנראית כאן המציג השתמש במעטפת BLP מאיטליה. כדי להוכיח שמדובר בפריט לגיטימי לתצוגה הוא הראה גם – ובצדק! – צילום של צידה הקדמי של המעטפה. אלא שאת הצילום היה עליו למקם בצד המעטפה ולא על גביה.

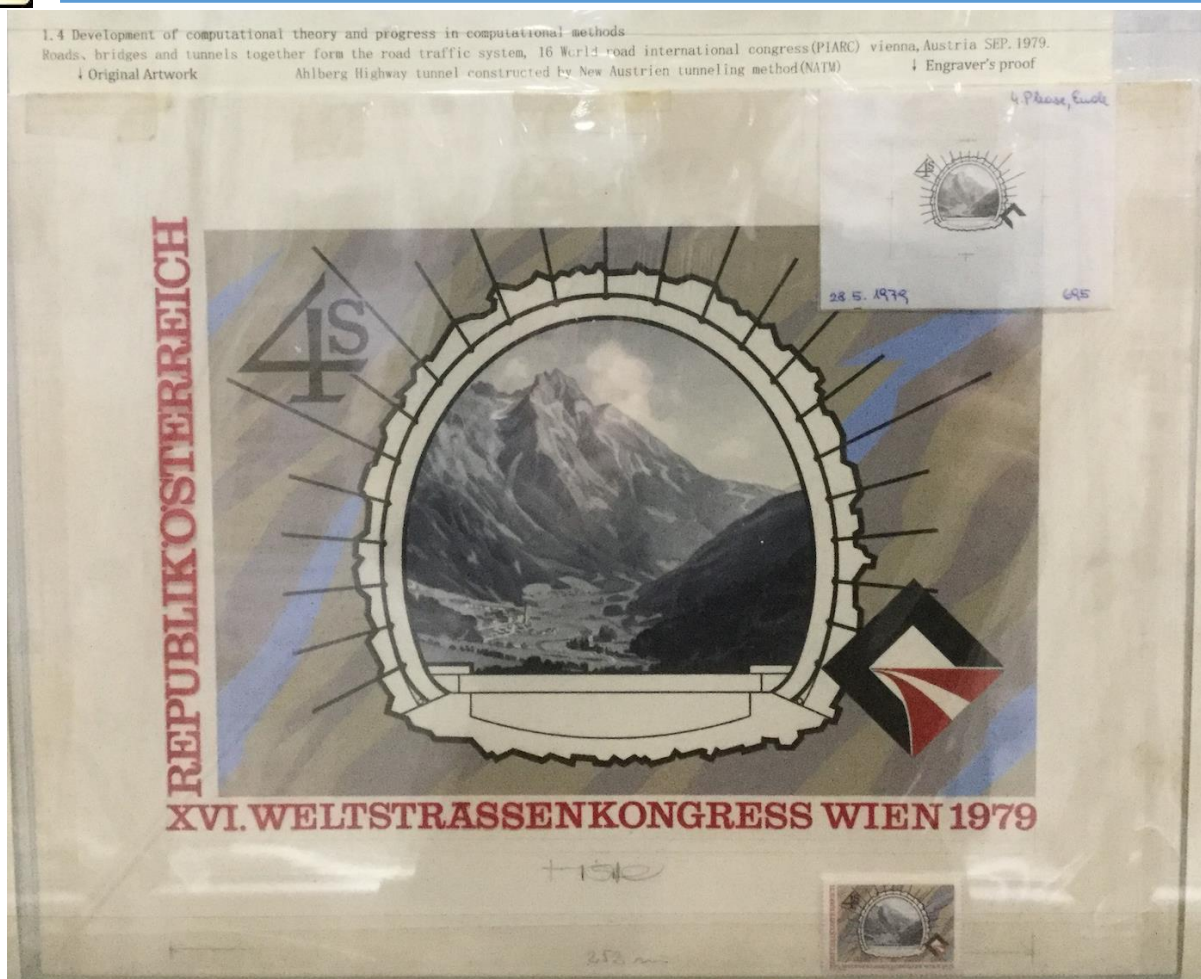

אין להציג צילום של הצד הקדמי של דבר בולים או מעטפת BLP על גבי הפריט אלא בצידו.

עוד סוג פריט ה"מועד לפורענות" משום שהוא תופס שטח רב מדף התצוגה הוא ציור אמן מקורי. מקובל להציג בצד הציור המקורי גם את הבול המונפק, כדי להדגים את ההבדלים שאולי קיימים בין השלבים השונים בעיצוב. במקרה הנראה כאן (בראש העמוד הבא) המציג מראה לנו את הציור המקורי של האמן, הגהה משלב ביניים של החריטה (מהסוג המכונה בלועזית stage proof) ואת הבול הסופי. מדובר בשני פריטים איכותיים מאוד, שמן הסתם גם עלו למציג סכום כסף בלתי מבוטל. מה חבל שהוא בחר לא לחלוק לפריטים את הכבוד המגיע להם ומיקם אותם אחד על גבי האחר. שימו לב שהגהת הביניים אף מסתירה חלק מהעיצוב בציור המקורי!

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

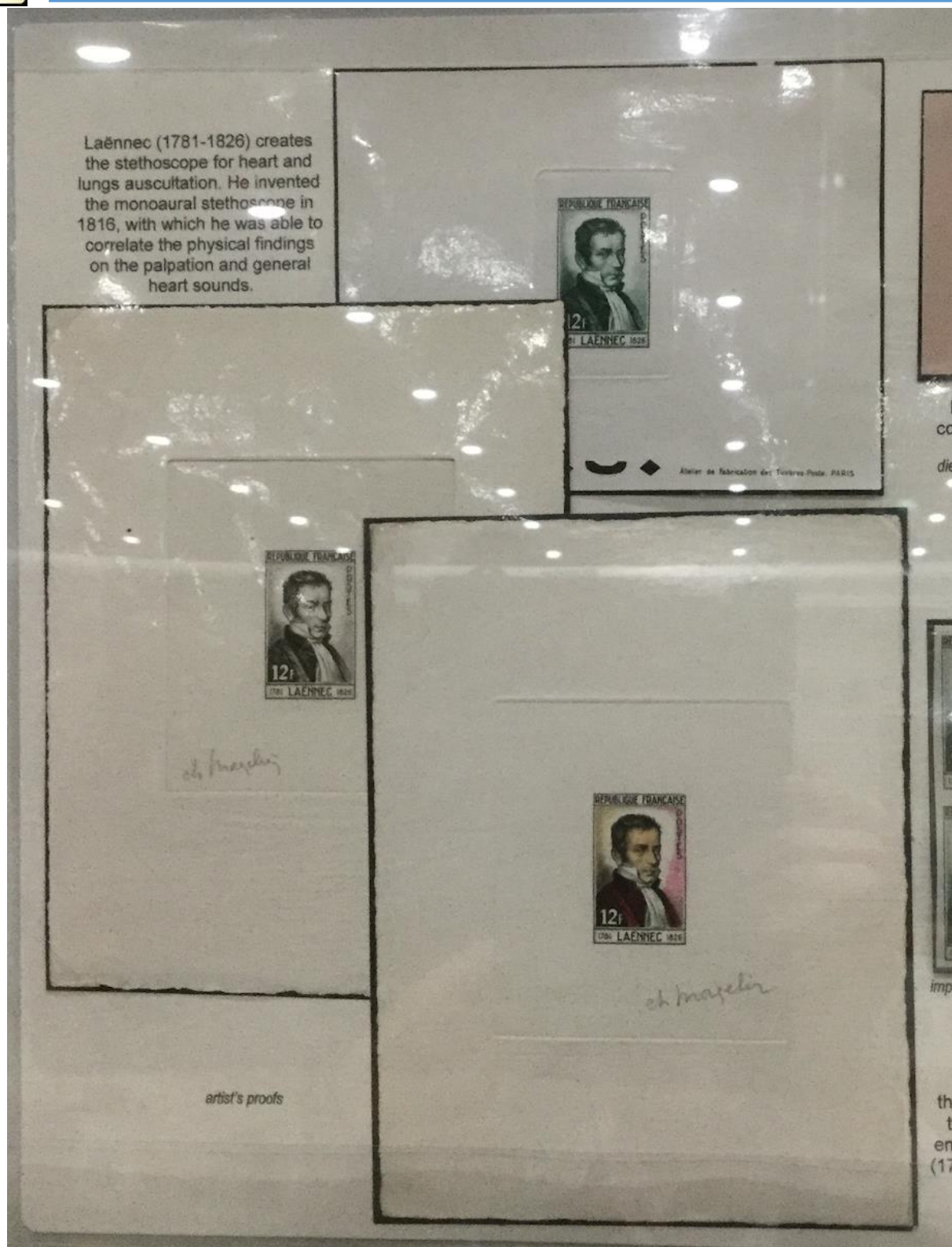

בצד היותם בקיאים בכללים השופטים הם גם בני אדם, ולכן בפרקטיקה תגובתם להפרת הכללים לא תהיה זהה בכל המקרים. אם נתבונן בחמש הדוגמאות אותן ראינו עד כה תסכימו איתי שיש מקום מסוים להתחשבות במציג של הדוגמא האחרונה יותר מאשר בשאר המקרים, וזאת בשל איכות החומרים. באותה מידה השופטים יקבלו במידה מסוימת של הבנה מציג המראה שתי הגהות מטבעת של אותו בול על גבי אותו עמוד תצוגה, ונאלץ להציב אותם בחפיפה חלקית. כמובן שיש לוודא שהאלמנט העיצובי נראה באופן מלא. שימו לב: הדבר אינו מומלץ ואינו תקין על פי הכללים, אך בפועל רוב השופטים יגלו מידה סבירה של התחשבות בקשיו של המציג ולא יענישו אותו בחומרה.

הבה נתבונן בדוגמא הבאה: כאן המציג מראה לנו שלוש הגהות של בול צרפתי המראה את דיוקנו של הרופא הצרפתי **רנה לאנק**, אשר המציא בשנת 1816 את הסטטוסקופ (אגב, שמו העברי של המכשיר הוא מסכת). קשה להציב על גבי אותו דף תצוגה שלוש הגהות, כך שהמציג בחר להציב אותן בחפיפה חלקית. ייתכן והוא ציפה למידה מסוימת של גמישות מצד השופטים, אך הוא אינו זכאי לה משני טעמים. ראשית, ההגהות מסתירות גם את האלמנט העיצובי בהגה העליונה. שנית, ההגה העליונה אינה אלא "הגה דה-לוקס", שהיא בכלל לא הגה אלא הדפסה למזכרת שאינה ראויה לתצוגה בכלל. במקרה זה על המציג להפטר מפריט זה, ויפה שעה אחת קודם.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

עד כה ראינו רק מקרים בהם הצגה של פריטים בחפיפה חלקית הינה אסורה. בדוגמא הבאה השימוש בחפיפה חלקית הוא מותר, אם כי מיותר. המציג בחר למקם את הבולים בחפיפה חלקית למעטפה. הדבר מותר, משום שהמעטפה עצמה אינה פריט בולאי, והאלמנטים הבולאיים שבה (הבולים והחותמת) מוצגים באופן מלא. יחד עם זאת אני ממליץ למציג להציב את המעטפה ב"חלון" ולקבל תוצאה סופית שהיא יותר נעימה לעין.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

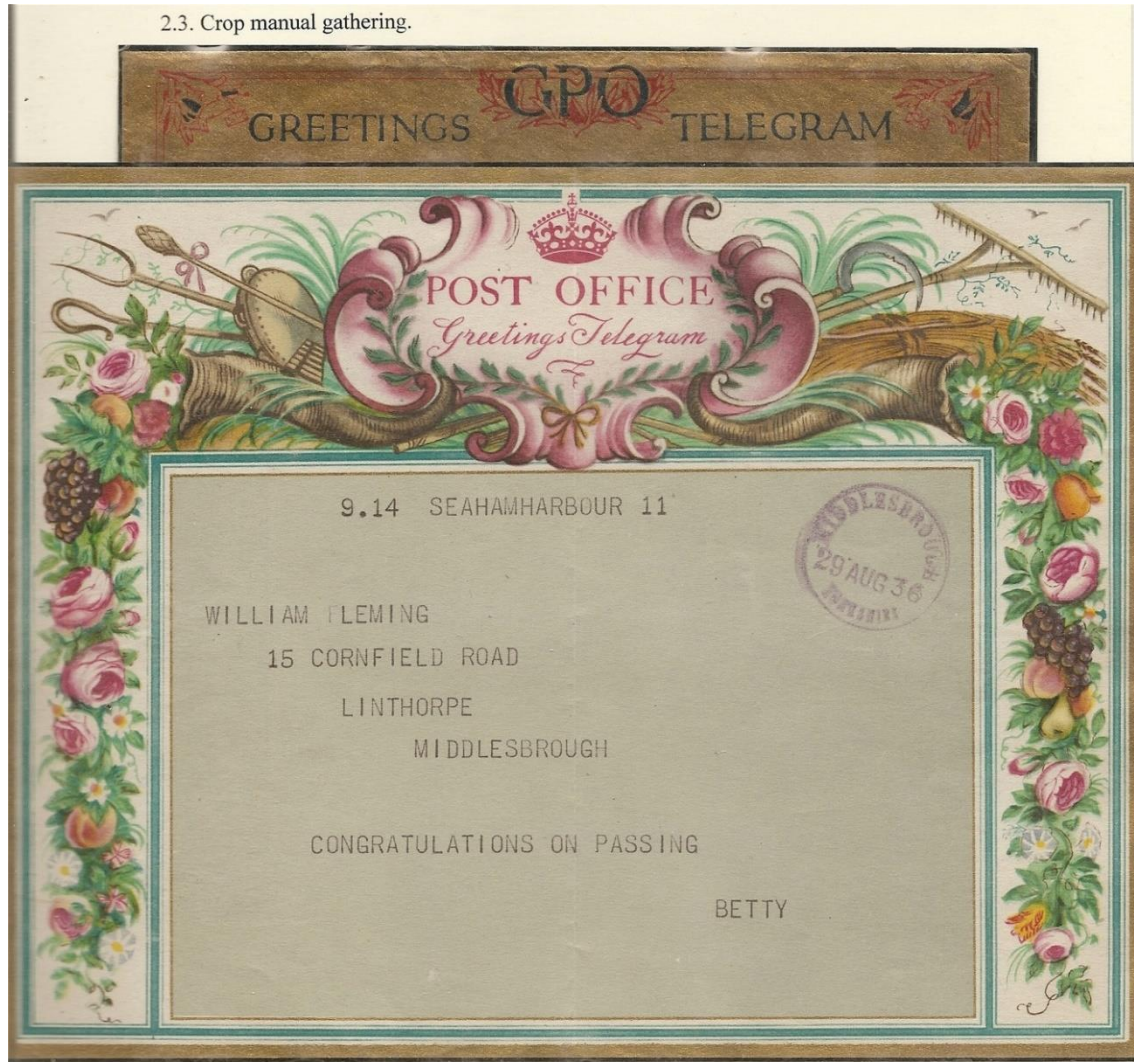
נעבור עתה לשימוש בחפיפה חלקית שהוא מותר וטוב. בדוגמא הבאה יש מחקר בולאי קטן של דבר בולים. שלושת הפריטים הם בעלי עיצוב זהה, ורק הצבע והערך הנקוב עברו שינויים, אותם המציג (מחבר המאמר) מסביר בטקסט הבולאי שלו. במקרה זה החפיפה החלקית, שאינה פוגעת כלל באיור הצד ובבול המודפס, היא מוצדקת ונכונה.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הנה דוגמא נוספת: זהו מברק ברכה המוצג באופן מלא. מאחורי המברק "מבצבצת" המעטפה בה הוא נשלח. את המעטפה אין להציג באופן מלא, וממילא המברק כפריט עומד בזכות עצמו, כלומר ניתן להציג אותו ללא המעטפה. יחד עם זאת המעטפה היא תוספת נחמדה, והצגתה בחפיפה חלקית הינה מוצדקת. באופן דומה ניתן להציג גם טפסים ומעטפות של דואר הניצחון (V-mail).

מה יעשה המציג הנתקל בקושי במסגרת עיצוב הדפים שלו? כאשר מדובר בחומר מודרני עליו למצוא פריטים שהמסתדרים כראוי על דף התצוגה. כאשר מדובר בפריטים איכותיים ויקרים יותר עליו להשקיע מאמץ בארגון הדף מחדש, כדי שהפריטים לא יכסו זה את זה. הדוגמא האחרונה (בעמוד הבא) מראה כיצד פתרתי בעיה דומה בתצוגה שלי. אפשרות נוספת היא למקם את הפריטים על גבי שני דפי תצוגה עוקבים, כך שהם ייראו אחד בצד השני. לבסוף, לרשות המציג עומדת האפשרות להשתמש בדף תצוגה בודד בעל גודל חריג כדי לפתור בעיה "מקומית", או אף במספר דפים כאלה. לבסוף הוא גם יכול לעבור לשימוש בדפים גדולים יותר לכל אורך התצוגה.

עד כאן דבריו של סוהדולץ בנושא. אנסה לסכם בקצרה את כללי האצבע המנחים למה מותר ומה אסור בנוגע לחפיפת פריטים:

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

3.1 Military expeditions

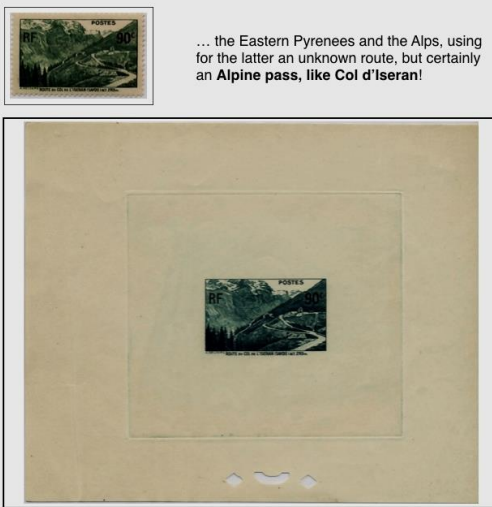
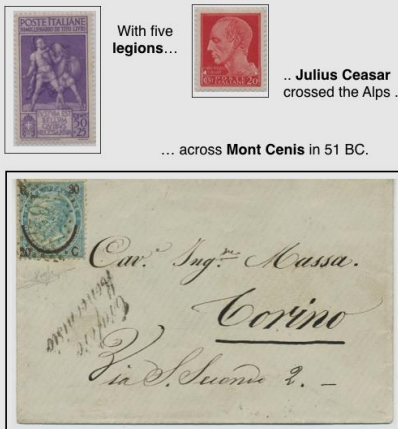
The first known crossings of the Alps were those by Hannibal during the Second Punic war and by Julius Ceasar that moved to conquer Gallia.

In 218 BC Hannibal traverses with 40000 men, 9000 horses and 37 elephants...

1840 Mulready one penny letter sheet, stereo A15, cancelled against regulations by two strikes of red Maltese cross. Backstamped CHEPSTOW JU 21 1840 (Wales) and sent to Bath with ms "More to pay 2d" postage due. Unusual!

Stage proofs in different color.

With five legions... .. Julius Ceasar crossed the Alps ..

... across Mont Cenis in 51 BC.

... the Eastern Pyrenees and the Alps, using for the latter an unknown route, but certainly an Alpine pass, like Col d'Iseran!

Printer inspection die proof. Probably unique!

שילוב של מספר הגהות בדף תצוגה ללא חפיפה חלקית. המציג השתמש בדפים רחבים ואירגן את החומר בצורה התורמת להתפתחות הסיפור.

מה אסור?

1. פריט בולאי צריך להיות מוצג באופן מלא, ללא "חלון" ומבלי שפריט אחר יסתיר חלק ממנו. הדבר נכון גם לפריטים גדולים כגון הגהת מטבעת.
2. אין להציג צילום של צידו האחורי של דבר בולאים מעל הפריט אלא רק לצידו.
3. ציור אמן מקורי הוא פריט בולאי, ואין להסתיר חלק ממנו על ידי פריטים אחרים, לרבות הבול הסופי.

ומה מותר?

1. מותר להציג ב"חלון" חותמת או מעטפת יום ראשון, משום שיתרת המעטפה אינה פריט בולאי.
2. במסגרת מחקר בולאי ניתן להראות פריטים גדולים בחפיפה חלקית, אך יש להקפיד לא להסתיר את האלמנטים העיצוביים והדואריים. לפחות פריט אחד מתוך המחקר חייב להיות מוצג באופן מלא.
3. מעטפה של מברק מאויר או V-mail מותר להציג באופן חלקי.

מציג המתקשה לעמוד בדרישות יכול לעשות שימוש בדפים בגודל חריג על מנת להימנע ממצבי חפיפה והסתרה אסורים.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

מלחמה דוארית לורנס פישר

המלחמה, כפי שאמר **קרל פון קלאוזביץ**, היא המשכה של המדיניות באמצעים אחרים. באותה רוח אנו מגדירים כמלחמה דוארית את הצעדים בה נוקטת מדינה אחת כנגד אחרת תוך שימוש בדואר כזירת קרב. למלחמת דואר יש מספר היבטים, אותם אנסה להציג במאמר זה.

מכתב שנשלח מארצות הברית לישראל ב-15 בספטמבר 1950. המטוס של חברת TWA אשר נשא את המכתב נאלץ לבצע נחיתת חירום בקהיר. כל הדואר המיועד לישראל נמסר לצבא המצרי ונפתח על ידי הצנזור, כפי שמעידה המדבקה מימין. אחרי בדיקת הצנזור המכתב הוחזר לארצות הברית, נשלח שנית לישראל והגיע ליעדו ב-3 במרץ 1951, כמעט חצי שנה לאחר שנשלח.

הדוגמא המובהקת ביותר למלחמת דואר היא ניתוק קשרי דואר. כחלק מהסכסוך שלהן עם ישראל נמנעות מדינות ערב מקיום קשרי דואר איתנו. כתוצאה מכך מכתבים המיועדים לישראל אשר מגיעים בטעות למדינות ערב מוחזרים לשולח עם חותמת המסבירה זאת. הפריט המוצג משמאל הוא דוגמא לכך. זהו מכתב שהגיע בטעות ללבנון והוחזר לשולח עם חותמת בצרפתית ובערבית "אין קשר עם ישראל".

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

היבט אחר של מלחמה דוארית הוא צנזורה ביחס לבולים ספציפיים. היבט זה מתייחס למדינות המקיימות קשרי דואר ביניהן (כלומר, הן אינן במצב של מלחמה ממש), אך כתוצאה מהבדלי מדיניות או השקפות אחת מהן מחרימה בולים מסוימים של האחרת. שנת 1960 הוכרזה על ידי ארגון האומות המאוחדות כשנת הפליט הבינלאומית. מדינות רבות הנפיקו בולים באותה שנה המציינים את שנת הפליט, וישראל הייתה אחת מהן: ב-7.4.1960 הונפקו בארץ שני בולים המוקדשים לנושא. האחד, בערך נקוב של 25 אגורות, מראה את יהודי תימן על גבי "מרבד הקסמים" אשר הביא אותם ארצה במסגרת מבצע "על כנפי נשרים". הבול השני, בערך נקוב של חמישים אגורות, מציג את העולים לאחר קליטתם בארץ.

שלטונות רומניה לא אהבו את נושא ההנפקה, בפרט ביחס לעלייה למדינת ישראל, כחלק מהמדיניות של סגירת השערים מאחורי מסך הברזל. בהתאם לכך מעטפות דואר אשר הגיעו לרומניה ועליהן בולי שנת הפליט הבינלאומית הוחזרו לשולח. על המעטפות הוטבעה חותמת ועליה הכיתוב "להחזיר / מבול עם בולים בלתי קבילים", כפי שניתן לראות בדוגמא לעיל.

לאחר מלחמת ששת הימים נמשכו קשרי הדואר בין ישראל לבין ארצות מזרח אירופה על אף ניתוק היחסים הדיפלומטיים, אך המלחמה הדוארית עימן החריפה. המעטפה הנראית כאן נשלחה לפולין בסוף שנת 1967, והוחזרה לשולח. הדואר הפולני סיפק

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הסבר לפיו המכתב הוחזר בהתאם לסעיף 28, סעיף קטן 1ד' לאמנת איגוד הדואר העולמי (ה-UPU) ביחס לפריטים המהללים תוקפנות צבאית. במקרה זה הבעיה הייתה הבול המראה את מיצרי טיראן, אשר נכבשו במהלך מלחמת ששת הימים. מהנוסח אותו בחרו הפולנים עולה כי הם האשימו את ישראל בתוקפנות.

האמת היא, שאיגוד הדואר העולמי לא יכול לבטל את תוקפו של בול אשר הונפק על ידי אחת המדינות החברות בו. בהחלטה שקיבל האיגוד בשנת 1957 נאמר כי בולים צריכים לתרום לשיפור היחסים בין מדינות ותרבויות שונות ולקדם את הידידות הבינלאומית. החלטה זו מעולם לא השפיעה על מדיניות ההנפקה של מדינות ערב, אשר לעיתים קרובות מפיצות בולי הסתה כנגד ישראל, ובהן תמיכה במעשי רצח וטרור שונים. באופן מפתיע (ואולי לא) הרי שלמיטב ידיעתי מדינות מזרח אירופה מעולם לא החזירו לשולח דברי דואר הנושאי בולי שטנה כאלה.

מעניין לציין, כי הסעיף הספציפי באמנת ה-UPU אשר מוזכר בחותמת מאפשר למדינות החברות לסרב ולקבל דברי דואר המכילים פריטים האסורים בייבוא ו/או הפצה במדינה אליה מגיע הדואר. ספק רב אם בולים או חותמות דואר (כפי שמראה המעטפה להלן) נכנסים בגדר סעיף זה.

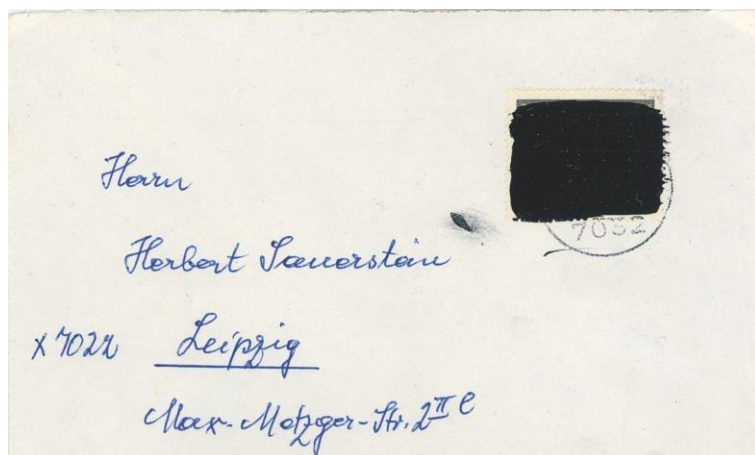

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

מכתב שנשלח בשנת 1981 לברית המועצות והוחזר לשולח, משום שהחותמת עודדה תרומה לקרן לביי.

כמובן שמלחמה דוארית אינה רק נחלתה של ישראל. לאחר מלחמת העולם השנייה התחוללה מלחמת דואר של ממש בין גרמניה המערבית לגרמניה המזרחית. מלחמה זו כללה החזרה של מכתבים בשל הבולים בהם נעשה שימוש, הסרה של בולים ממכתבים או השחרתם. בחלק מהמקרים לא ניתן אפילו לדעת מאיזו מדינה מגיע הבול המושחר, ורק כתובת השולח מעידה על מוצאו של המכתב.

מאיפה נשלח מכתב זה?

מזרח גרמניה ראתה בברלין את בירתה, אך מדינות המערב סירבו להכיר בכך. בשנת 1961, בעת שהוקמה חומת ברלין, החל הדואר המזרח גרמני להשתמש בחותמת תעמולה ובה הכתובת "ברלין – בירתה של מזרח גרמניה". חותמת זו קיימת בשבעה עיצובים שונים לאורך שנות ה-60. המכתב הנראה כאן הגיע למערב גרמניה כאשר הוא נושא את חותמת התעמולה הנ"ל, וזכה לחותמת מיוחדת של הדואר

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

המערב גרמני המצהירה כי "ברלין היא בירתה של גרמניה ולא של האזור הסובייטי".
חותמת נגדית זו קיימת בשלוש גרסאות שונות.

הסוג הנפוץ ביותר של מלחמת דוארית
הוא השימוש בבולי תעמולה. כאמור,
מדינות ערב עשו שימוש נרחב בכלי זה
במסגרת מאבקן בישראל. הליגה
הערבית הכריזה כי בשנת 2019 ינפיקו
חברותיה בולים בנושא "ירושלים –
בירתה של פלסטין". אני מציג כאן את
הבול של אלג'יריה, המוכיח כי מלחמת
דואר לא פסה מהעולם גם כיום.

לורנס פישר אוסף את תולדות הציונות והסכסוך הישראלי-ערבי, ומציג תחת
הכותרת "הבית הלאומי היהודי – המאבק להישרדות". כתובתו למשלוח
תגובות: gymtrainer@gmail.com